

5.2 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5.2.1 สภาพพื้นที่

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ทางถนนประมาณ 75 กิโลเมตร และทางเรือประมาณ 137 กิโลเมตร¹ มีเนื้อที่ประมาณ 2,556.640 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางซ้าย อำเภอมหาราช อำเภอบางปะอิน อำเภอนครหลวง อำเภอบางไทร อำเภอบางปะหัน อำเภอผักไห่ อำเภอภาชี อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอเสนา อำเภอท่าเรือ อำเภอบ้านแพรก อำเภอบางบาล อำเภออุทัย และอำเภอมโนรมย์

แผนภาพที่ 5.4 แสดงเขตอำเภอในจังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

¹ สำนักงานพาณิชย์จังหวัด กระทรวงพาณิชย์ Available at URL: <http://pcoc.moc.go.th>

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

5.2.2 น้ำผิวดิน

จังหวัดอยุธยาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ตัวเมืองมีลักษณะเป็นเกาะ มีแหล่งน้ำจากแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัด¹ ดังนี้

แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลเข้าจังหวัดจากทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอบางบาล พระนครศรีอยุธยา บางปะอิน และบางไทร เป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญต่อการเกษตรกรรม การคมนาคม และขนส่ง	แม่น้ำน้อย ไหลผ่านอำเภอดมัย อำเภอสนา แล้วไปบรรจบกับคลองบางบาล ซึ่งเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมที่บ้านสีกุก แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร
แม่น้ำป่าสัก ไหลผ่านอำเภอท่าเรือ อำเภอนครหลวง แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่หน้าวัดพนัญเชิง ซึ่งอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา	แม่น้ำลพบุรี ไหลผ่านอำเภอบ้านแพรก อำเภอมหาราช อำเภอบางปะหัน และอำเภอพระนครศรีอยุธยา แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำป่าสักที่หน้าวัดตองปุ อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำผิวดินหลัก ซึ่งประกอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนที่รับน้ำจากอ่างทองและเจ้าพระยาตอนปลายที่เชื่อมต่อมาถึงจังหวัดนนทบุรี อันเป็นการแบ่งพื้นที่ของแหล่งน้ำตามประเภทของแหล่งน้ำดังนี้

เจ้าพระยาตอนบน ● ช่วงตั้งแต่ป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงจุดเริ่มต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ ● กำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 2 ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน คุณภาพน้ำโดยรวมไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 2 หรือเกณฑ์ดี แต่มีคุณภาพน้ำลดต่ำลงไปอยู่ในเกณฑ์พอใช้ ● ปัญหาคุณภาพน้ำ คือ การปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม	เจ้าพระยาตอนกลาง ● ช่วงตั้งแต่ป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถึงศาลากลางจังหวัดนนทบุรี (หลังเก่า) ● กำหนดเป็นแหล่งน้ำประเภทที่ 3 ปัจจุบันแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางมีคุณภาพน้ำโดยรวมอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนด แต่มีบางช่วงที่คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม ● ปัญหาคุณภาพน้ำคือการปนเปื้อนของแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และกลุ่มฟิคอลโคลิฟอร์ม
---	--

¹ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Available at URL: http://ayutthaya.aru.ac.th/city/city_001_06.jsp

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

ปัญหาของแหล่งน้ำเจ้าพระยามีในช่วงฤดูแล้ง คือปัญหาการตื้นเขินและไม่มีแหล่งเก็บน้ำทำให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร ส่วนในช่วงฤดูฝน มีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำผิวดิน คือ น้ำท่วมพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำน้อย โดยเฉพาะเมื่อมีฝนตกหนาแน่นและน้ำหลาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการระบายน้ำจากเขื่อนที่มีข้อจำกัดในเรื่องของระดับน้ำและความสามารถในการระบายน้ำ

แหล่งน้ำจากเขตชลประทานจะครอบคลุมพื้นที่การเกษตรอยู่สูงถึง 88% ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ระบบชลประทานจึงเป็นแหล่งน้ำที่พัฒนาเพื่อภาคการเกษตรสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกซึ่งครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัด โดยมีโครงการที่สำคัญ ซึ่งใช้น้ำจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

- โครงการชลประทานชัยสูตร และยางมณี ใช้น้ำชลประทานจากแม่น้ำน้อย
- โครงการมหาราช ใช้น้ำชลประทานจากคลองชัยนาท-อยุธยา
- โครงการชลประทานนครหลวง โคกกระเทียม เริงราง และป่าสักใต้ ใช้น้ำชลประทานจากคลองอนุศาสนันท์ (ชัยนาท-ป่าสัก)

ทั้งนี้ ปริมาณพื้นที่โครงการชลประทานในพื้นที่ของแต่ละอำเภอ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรายละเอียดสรุปได้ดังตารางข้างล่าง¹

ตารางที่ 5.8 แสดงปริมาณพื้นที่โครงการชลประทานของแต่ละอำเภอ

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	โครงการชลประทานในพื้นที่
เมืองพระนครศรีอยุธยา	130.579	บางบาล มหาราช เริงราง นครหลวง
อุทัย	186.802	นครหลวง ป่าสักใต้
บางปะอิน	229.098	บางบาล นครหลวง
ผักไห่	189.008	ผักไห่ ชัยสูตร ยางมณี
นครหลวง	198.919	นครหลวง ป่าสักใต้
มหาราช	120.159	มหาราช โคกกระเทียม
เสนา	205.567	ผักไห่ เจ้าเจ็ด-บางยี่หน บางบาล
บางบาล	135.305	ผักไห่ บางบาล
ภาชี	104.508	นครหลวง ป่าสักใต้ คลองเพรียว-เสาไห้
บางปะหัน	121.865	เริงราง มหาราช
บางไทร	219.679	เจ้าเจ็ด-บางยี่หน พระยาบรรลือ บางบาล
บางซ้าย	150.756	ผักไห่ เจ้าเจ็ด-บางยี่หน
ท่าเรือ	106.189	ป่าสักใต้ เริงราง นครหลวง คลองเพรียว-เสาไห้
ลาดบัวหลวง	199.928	เจ้าเจ็ด-บางยี่หน พระยาบรรลือ
วังน้อย	219.191	ป่าสักใต้ นครหลวง รังสิตเหนือ
บ้านแพรก	39.087	มหาราช โคกกระเทียม
รวม	2,556.640	

¹ กรมชลประทาน Available at URL: www.rid.go.th

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

การที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ทำให้จังหวัดมีศักยภาพที่สูงมากและเหมาะสมในการที่จะใช้น้ำทำการเกษตรและใช้น้ำในโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นของแหล่งน้ำเพื่อการชลประทานบางแห่งที่ยังไม่สามารถใช้การได้ดี พื้นที่บางแห่งมีแหล่งน้ำตื้นเขิน ทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปในพื้นที่ต่างๆ ได้ตามเป้าหมาย

แม้กระนั้นก็ตาม ภาคเกษตรในจังหวัดสามารถได้รับประโยชน์จากน้ำฝนได้ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในที่ตั้งรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้โดยตรง ทำให้มีช่วงฝนตกชุกประมาณ 5 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม โดยปริมาณน้ำฝนที่วัดได้จากแต่ละสถานี ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 21 สถานี¹ มีการผันแปรตามพื้นที่ไม่มากนัก มีค่าเฉลี่ยรายปีอยู่ระหว่าง 850 – 1,300 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณเฉลี่ยรายปีอยู่ที่ 1,104.4 มิลลิเมตร โดยในช่วงฤดูฝน มีปริมาณ 96,971 มิลลิเมตร ในช่วงฤดูแล้งมีประมาณ 135.4 มิลลิเมตร (ข้อมูลปี พ.ศ. 2549) น้ำฝนจึงเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวนาปีของเกษตรกรทุกอำเภอ ส่วนการปลูกข้าวนาปรังจะปลูกในเขตพื้นที่ชลประทานที่น้ำสามารถส่งได้ถึงช่วงฤดูการทำนาปรัง

5.2.3 น้ำใต้ดิน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการนำน้ำใต้ดินมาใช้ในการเกษตรบ้าง และมีการผลิตน้ำประปาจากบ่อบาดาลในบางอำเภอมานำใช้

อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ยังมีปัญหาจากสภาพน้ำกร่อยและมีตะกอนสนิมเหล็กเจือปนทำให้ผลผลิตอาจไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร โดยมีการขุดบ่อบาดาลในจังหวัดรวมทั้งสิ้นจำนวน 1403 บ่อ²

จากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำ แสดงว่าจังหวัดอยุธยามีพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองปทุมธานี คลองหลวง และธัญบุรี ที่มีความเสี่ยงสูงต่อสมดุลระบบน้ำบาดาล คือ Use of Yield มากกว่า 0.9

5.2.4 การใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม

จังหวัดมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการจำนวน 1,659 โรงงาน เงินลงทุน 272,536.79 ล้านบาท จ้างคนงาน 217,169 คน มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจการใหม่ในปีงบประมาณ 2551 จำนวน 12 โรงงาน คิดเป็น 0.73% เงินลงทุนเพิ่มขึ้น 1,413.39 ล้านบาท คิดเป็น 0.52% มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น 751 คน (0.35%) (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2550)³

¹ กรมทรัพยากรน้ำ Available at URL: <http://www.dwr.go.th>

² กรมทรัพยากรน้ำบาดาล Available at URL: <http://www.dgr.go.th>

³ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Available at URL:

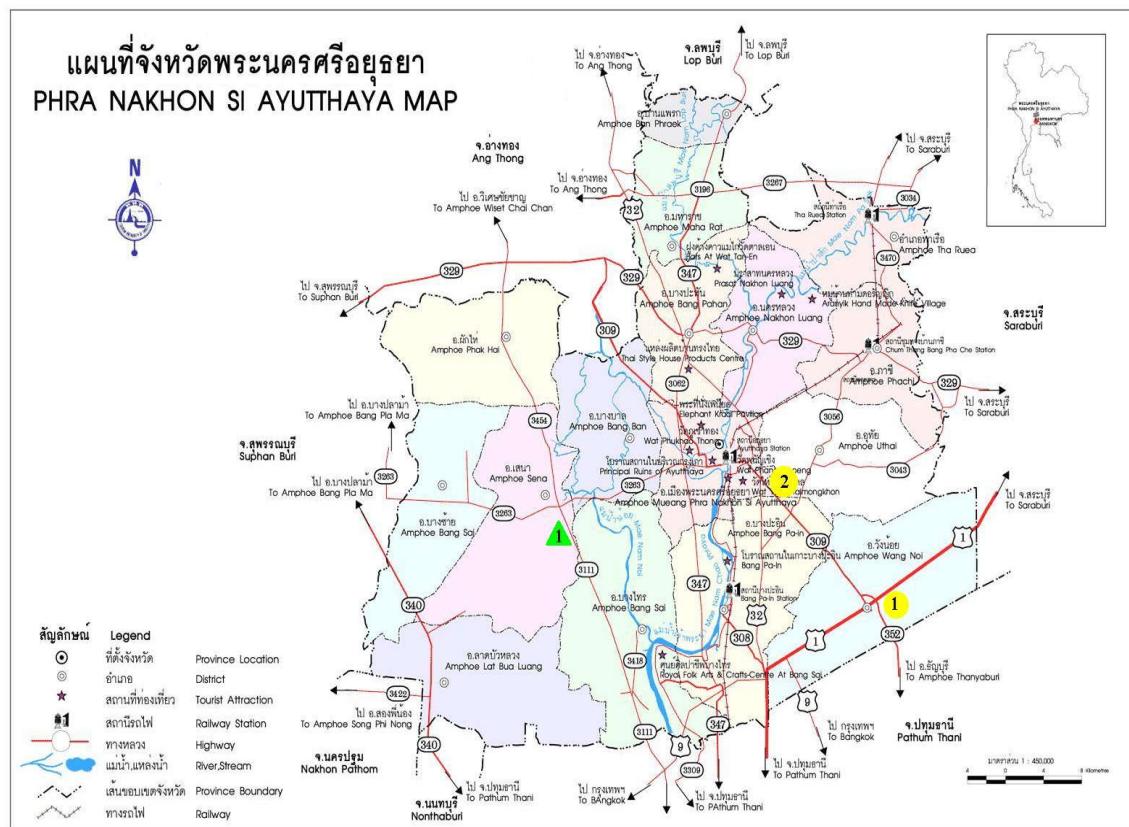
http://pcoc.moc.go.th/WebFS/frm_view.aspx?pv=14&pM=11&pY=2007&id=15

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ จากข้อมูลถึงเดือนตุลาคม 2550¹ พระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีเงินลงทุนของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการใหม่ เพิ่มขึ้นมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ มีเงินลงทุน 1,456.53 ล้านบาท รองลงมา คือ จังหวัดสมุทรสาครและปราชินบุรี ที่มีเงินลงทุน 585.40 ล้านบาท และ 581.78 ล้านบาท ตามลำดับ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีเขตประกอบอุตสาหกรรมจำนวน 2 แห่งคือ แพคตอรีแลนด์วังน้อย และโรจนะ (อยุธยา) และสวนอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือ บ้านแพน ซึ่งมีที่ตั้งดังแผนภาพ²

แผนภาพที่ 5.5 แสดงที่ตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมและสวนอุตสาหกรรม

● เขตประกอบการอุตสาหกรรม ▲ สวนอุตสาหกรรม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการจ้างงานของโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการใหม่เพิ่มมากขึ้นอยู่ในลำดับที่ 3 คือ มีจำนวนคนงาน 698 คน ซึ่งเป็นรองจากจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดตากที่มีจำนวนคนงาน 1,515 คน และ 842 คน ตามลำดับ

¹กรมโรงงานอุตสาหกรรม Available at URL:

http://www.diw.go.th/diw_web/html/versionthai/data/10.Octnet_50.xls

² กรมโรงงานอุตสาหกรรม Available at URL: <http://www.diw.go.th/diw/liz/หน้า2.html>

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการใหม่ คือ อุตสาหกรรมดังต่อไปนี้

- ซ่อมแซมเรือ
- ปรับปรุงคุณภาพข้าว
- ผลิตภัณฑ์จากสาหร่าย
- ทำวงกบ บานประตู บานหน้าต่าง
- ทำเครื่องมือเครื่องใช้จากพลาสติก
- ผลิตภัณฑ์หมอนยางที่ใช้ในคอมพิวเตอร์
- ผลิตภัณฑ์บรรจุ เป็นแผ่นจากพลาสติก
- ซ่อมและล้างถังบรรจุภัณฑ์ด้วยตัวทำละลาย
- กิ่ง เจาะ คว้าน กัด ไส เจียน หรือเชื่อมโลหะทั่วไป
- ผลิต ผลิตภัณฑ์โลหะ และชิ้นส่วนโลหะ ฮาร์ดดิสไดร์
- คัดแยกสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ที่ไม่เป็นของเสียอันตราย

จากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งได้แยกประเภทความต้องการใช้น้ำของภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้ประเมินความต้องการใช้น้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา¹ เห็นได้ว่าจากความต้องการใช้น้ำใน ปี พ.ศ. 2546 พบว่าด้านการเกษตรมีความต้องการใช้น้ำสูงสุดถึง 72.42% คือ 7,787.60 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งห่างจากความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมากกว่าหลายเท่า โดยที่ภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีความต้องการเพียง 8.66% เท่านั้น ในขณะที่ภาคอื่นๆ เช่น การรักษาสมดุลระบบท้ายน้ำ (เช่น การรักษาสภาพลำนน้ำ การเดินเรือ ฯลฯ) อุปโภคบริโภค ปศุสัตว์ มีความต้องการเพียงเล็กน้อยคือ 11.73% 7.14% และ 0.5% ตามลำดับ

เมื่อได้ประเมินความต้องการใช้น้ำในอนาคต ปี พ.ศ. 2556 พบว่าด้านการเกษตรมีความต้องการใช้น้ำสูงสุดถึง 70.57% คือ 7,888.03 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งห่างจากความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมากกว่าหลายเท่า โดยที่ภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีความต้องการเพียง 10.93% เท่านั้น ในขณะที่ภาคอื่นๆ เช่น การรักษาสมดุลระบบท้ายน้ำ อุปโภคบริโภค ปศุสัตว์ มีความต้องการเพียงเล็กน้อยคือ 11.29% 7.15% และ 0.6% ตามลำดับ

ในการประเมินความต้องการใช้น้ำในอนาคต ปี พ.ศ. 2566 พบว่าด้านการเกษตรมีความต้องการใช้น้ำสูงสุดถึง 68.11% คือ 7,888.03 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งห่างจากความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมากกว่าหลายเท่า โดยที่ภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว มีความต้องการเพียง 13.61% เท่านั้น ในขณะที่ ภาคอื่นๆ เช่น การรักษาสมดุลระบบท้ายน้ำ อุปโภคบริโภค ปศุสัตว์ มีความต้องการเพียงเล็กน้อยคือ 10.89% 7.31% และ 0.8% ตามลำดับ

¹สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ. เอกสารรายงานแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำฉกบสำหรับผู้บริหาร. Available at URL:

http://202.129.59.150/bwrpp/25basin/intg_pln_txt/intg_pln_text.htm

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 5.9 แสดงความต้องการใช้น้ำของภาคส่วนต่างๆ ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม และการ ท่องเที่ยว	ปศุสัตว์	การเกษตร	รักษาสมดุระบบ นิเวศท้ายน้ำ	ปริมาณน้ำ รวม
	ล้าน ลบ.ม./ปี	ล้าน ลบ.ม./ปี	ล้าน ลบ.ม./ปี	ล้าน ลบ.ม./ ปี	ล้าน ลบ.ม./ปี	ล้าน ลบ.ม./ ปี
กรณีสภาพปี 2546						
เจ้าพระยา						
- บึงบอระเพ็ด	4.24 (1.28%)	0.63 (0.19 %)	0.60 (0.18 %)	328.37 (98.36 %)	-	333.84
- ที่ราบแม่น้ำ เจ้าพระยา	763.11 (7.33%)	930.69 (8.93 %)	4.33 (0.04 %)	7,459.23 (71.59 %)	1,261.44 (12.11 %)	10,418.80
รวมลุ่มน้ำ เจ้าพระยา	767.35 (7.14 %)	931.32 (8.66 %)	4.93 (0.05 %)	7,787.60 (72.42 %)	1,261.44 (11.73 %)	10,752.64
กรณีอนาคตปี 2556						
เจ้าพระยา						
- บึงบอระเพ็ด	4.42 (1.02 %)	0.73 (0.17 %)	0.84 (0.19 %)	428.80 (98.62 %)	-	434.79
- ที่ราบแม่น้ำ เจ้าพระยา	794.79 (7.40 %)	1,221.14 (11.37 %)	5.97 (0.06 %)	7,459.23 (69.44 %)	1,261.44 (11.74 %)	10,742.57
รวมลุ่มน้ำ เจ้าพระยา	799.21 (7.15 %)	1,221.87 (10.93 %)	6.81 (0.06 %)	7,888.03 (70.57 %)	1,261.44 (11.29 %)	11,177.36
กรณีอนาคตปี 2566						
เจ้าพระยา						
- บึงบอระเพ็ด	4.64 (1.07 %)	0.79 (0.18 %)	1.08 (0.25 %)	428.80 (98.50 %)	-	435.31
- ที่ราบแม่น้ำ เจ้าพระยา	842.32 (7.56 %)	1,575.22 (14.13 %)	7.62 (0.07 %)	7,459.23 (66.92 %)	1,261.44 (11.32 %)	11,145.83
รวมลุ่มน้ำ เจ้าพระยา	846.96 (7.31 %)	1,576.01 (13.61 %)	8.70 (0.08 %)	7,888.03 (68.11 %)	1,261.44 (10.89 %)	11,581.14

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำ

5.2.5 ปริมาณและกำลังการผลิตน้ำประปา

การผลิตน้ำประปาของจังหวัด ส่วนใหญ่จะผลิตจากแหล่งน้ำดิบที่ได้จากแม่น้ำ และที่ได้บางส่วนจากบ่อบาดาล โดยแหล่งน้ำสำหรับพื้นที่ในเขตที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรมจะใช้น้ำจากลุ่มน้ำเจ้าพระยา ป่าสัก และลพบุรี ยกเว้นอำเภอเสนา และท่าเรือที่มีการผลิตน้ำประปาจากบ่อบาดาล

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

ปริมาณการผลิตของสำนักงานประปาส่วนภูมิภาคทั้ง 5 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง
พระนครศรีอยุธยา ผักไห่ ท่าเรือ และเสนา มีรายละเอียดดังตารางข้างล่าง¹

ตารางที่ 5.10 แสดงปริมาณการผลิตและแหล่งน้ำดิบของสำนักงานประปา

สำนักงานประปา	หน่วยบริการ-แม่ข่าย	ปริมาณการผลิต (ลบ.ม./ปี)	แหล่งน้ำดิบปัจจุบัน
พระนครศรีอยุธยา	แม่ข่ายพระนครศรีอยุธยา	23,433,837	แม่น้ำเจ้าพระยาบ่อบาดาล
ผักไห่	แม่ข่ายผักไห่	596,872	แม่น้ำน้อย บ่อบาดาล
ท่าเรือ	แม่ข่ายท่าเรือ	1,451,269	แม่น้ำป่าสัก
ท่าเรือ	หน่วยบริการภาษี	489,666	บ่อบาดาล
เสนา	แม่ข่ายเสนา	1,659,076	บ่อบาดาล

ที่มา: การประปาส่วนภูมิภาค

5.2.6 ปัญหาน้ำในพื้นที่จังหวัด

ระบบแหล่งน้ำของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งในสภาพปัจจุบัน
และอนาคต ยังคงมีปัญหการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในเขตชลประทาน โดยสภาพปัญหา
ทรัพยากรน้ำในปัจจุบัน คือ ปัญหาจากพื้นที่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมจาก
แม่น้ำเจ้าพระยา และปัญหาจากการขาดการบริหารจัดการน้ำที่ดี ทำให้เกิดปัญหการขาดแคลน
น้ำจากการทำนาปรังมากกว่า 1 ครั้ง/ปี อีกทั้ง จังหวัดยังขาดเครื่องมือวัดและตรวจสอบ ทำให้ระบบ
การจัดการและควบคุมน้ำทำได้ยาก อีกทั้งการที่มีพื้นที่ชลประทานและพื้นที่เกษตรมาก ทำให้มี
ความต้องการใช้น้ำมากน้ำต้นทุนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในปีน้ำน้อย

นอกจากนั้น จังหวัดยังคงมีปัญหาในด้านอื่นๆ อีก ได้แก่ ปัญหาสภาพน้ำเสียชุมชน ปัญหา
สภาพน้ำท่วม และปัญหาสภาพน้ำแล้ง

1) ปัญหาสภาพน้ำเสียชุมชน

ปัญหาน้ำเสียชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังคงมีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในชุมชน
ขนาดใหญ่ที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่น เช่น ชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรี
อยุธยา เทศบาลตำบลโยธยา เทศบาลเมืองเสนา และเทศบาลพระอินทราชา ชุมชนดังกล่าวมี
ระบบระบายน้ำฝนและน้ำเสียลงสู่คลองสาธารณะหรือแม่น้ำ ทำให้มีน้ำเสียไหลลงสู่แหล่งน้ำต่างๆ

¹ การประปาส่วนภูมิภาค Available at URL: <http://www.pwa.co.th>

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี ชุมชนอื่นๆ ที่มีประชากรอาศัยอยู่ไม่หนาแน่น ไม่ค่อยเห็นสภาพปัญหาน้ำเสีย โดยที่ลักษณะของน้ำเสียซึ่งไหลลงสู่แหล่งน้ำ มีอยู่ทั่วไปไม่หนาแน่นเป็นแหล่งชุมชน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งการตั้งบ้านเรือน ดังนั้นปริมาณน้ำเสียที่ลงสู่แหล่งน้ำในชุมชนเหล่านี้ก็จะมียุ่่น้อย ทำให้อำนาจน้ำมีการฟื้นฟูสภาพได้เร็ว¹

2) ปัญหาน้ำเสียภาคอุตสาหกรรม

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากซึ่งครอบคลุมทั้ง 16 อำเภอ และมีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมและจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้ปริมาณความต้องการใช้น้ำภายในจังหวัดเพิ่มขึ้น จึงเกิดปัญหาน้ำแล้งที่เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น และมีแนวโน้มของปัญหาน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรมตามมา²

3) ปัญหาสภาพน้ำท่วม

เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง โดยเฉพาะพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเกิดสภาวะน้ำล้นตลิ่งจากปริมาณน้ำไหลบ่ามาจากพื้นที่ตอนบน สภาพปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นประจำเป็นปัญหาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกปี

4) ปัญหาสภาพน้ำแล้ง

ปัญหาน้ำแล้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกิดขึ้นบ้างแต่ไม่รุนแรง หากฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองชลประทานต่างๆ จะน้อยลง และจะทำให้เกิดภาวการณ์ขาดแคลนตามมา

5.2.7 การจัดการน้ำในจังหวัด

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมทรัพยากรน้ำ ได้ร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้น โดยวางยุทธศาสตร์ไว้ 3 ด้านคือ ยุทธศาสตร์การบรรเทาปัญหาน้ำหลากท่วม ยุทธศาสตร์การบรรเทาปัญหาภัยแล้ง และยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษทางน้ำ ประกอบด้วย 9 โครงการ ตามสภาพปัญหาสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านน้ำหลากท่วม ด้านภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำ และด้านมลพิษทางน้ำ โดยกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการไว้ชัดเจน ดังนี้

- กรมชลประทาน ด้านการระบายน้ำและการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมนอกเขตเทศบาลและพื้นที่เกษตรกรรม
- กรมโยธาธิการและผังเมือง ด้านป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เขตเทศบาลและชุมชนสำคัญต่างๆ

¹ กรมควบคุมมลพิษ กองจัดการคุณภาพน้ำ Available at URL: <http://wqm.thaigov.net>

² กรมโรงงานอุตสาหกรรม Available at URL: <http://diw.go.th>

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบด้านการบำบัดน้ำเสียในเขตเทศบาลและชุมชน รวมทั้งการปรับปรุงสภาพหนองบึงธรรมชาติ
- กรมทรัพยากรน้ำรับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์

นอกจากนั้น ในการดำเนินงานตามแผนและยุทธศาสตร์ดังกล่าว ยังมีการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการน้ำไว้หลายโครงการ¹ ดังนี้

- แนวทางการแก้ไขน้ำหลากท่วม ได้แก่
 - จัดทำผังเมืองควบคุมการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ
 - การก่อสร้างโครงการป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ชุมชนเมือง
 - การปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติ และพื้นที่แก้มลิงเพื่อเก็บกักน้ำ
 - การปรับปรุงลำน้ำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการระบายน้ำ
- แนวทางการแก้ไขน้ำท่วมขังในพื้นที่ชุมชน
 - การปรับปรุงระบบระบายน้ำ
 - การขุดลอกคู คลองระบายน้ำ
- แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
 - มาตรการจัดการน้ำในพื้นที่ชลประทาน
 - ควบคุมพื้นที่การทำการประมงให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำ
 - พัฒนาการปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่ใช้น้ำน้อยทดแทนการปลูกข้าวซึ่งใช้น้ำมาก
 - กำหนดสัดส่วนการใช้น้ำในแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสม

ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังกล่าว ยังได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

- แผนระยะสั้น (แผน 5 ปี)
 - ประกอบด้วยแผนงานระดับท้องถิ่นและแผนงานระดับลุ่มน้ำวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ปัญหาเร่งด่วน ด้านการระบายน้ำ การป้องกันน้ำท่วม การบำบัดน้ำเสียและการฟื้นฟูสภาพแหล่งน้ำ โดยเป็นแผนงาน/โครงการที่เป็นมาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง และแผนงาน/โครงการที่เป็นมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมน้อย

¹ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม Available at URL: www.mnre.go.th/

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

• แผนระยะกลาง (แผน 6-10 ปี)

- เป็นแผนงานในระดับลุ่มน้ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำ ทั้งด้านการใช้และอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพมีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นแผนต่อเนื่องจากแผนระยะสั้นในการเพิ่มขีดความสามารถการระบายน้ำเพื่อการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และแผนการพัฒนาโครงการแหล่งน้ำในลุ่มน้ำรวม 4 โครงการ

• แผนระยะยาว (ยังไม่ได้กำหนดรายละเอียด) แต่มีแนวทางที่จะสร้างระบบบริหารจัดการน้ำที่ยั่งยืน

ในส่วนของการแก้ไขปัญหาของมลพิษทางน้ำซึ่งจังหวัดยังมีปัญหาในการดำเนินงานด้านระบบบำบัดน้ำเสียอยู่นั้น กรมทรัพยากรน้ำจึงได้กำหนดแผนงานในการฟื้นฟูระบบบำบัดน้ำเสีย และจัดให้มีโครงการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของมลพิษทางน้ำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบรรเทาปัญหาน้ำเสียจากแหล่งชุมชน

นอกจากนั้น เทศบาลนครนครศรีอยุธยา และเทศบาลตำบลพระอินทรราชา ได้จัดโครงการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนเทศบาลนครศรีอยุธยา และเทศบาลตำบลพระอินทรราชาด้วย

นอกเหนือจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำแล้ว จังหวัดยังมีการจัดทำแผนและโครงการย่อยในระดับท้องถิ่น เพื่อตอบสนองแผนในระดับลุ่มน้ำและโครงการตามยุทธศาสตร์ข้างต้นด้วย โดยแผนครอบคลุมงาน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ การจัดหาและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ รวมทั้งสิ้น 114 โครงการ ดังรายละเอียดในตารางข้างล่าง

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการน้ำในพื้นที่อุตสาหกรรม
เพื่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 5.11 แสดงโครงการระดับท้องถิ่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา

อำเภอ	ด้านการบริหารจัดการ		ด้านการจัดหาและพัฒนา		ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ		รวมทั้งหมด	
	จำนวน โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)	จำนวน โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)	จำนวน โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)	จำนวน โครงการ	งบประมาณ (ล้านบาท)
บางซ้าย	6	1.12	3	3.45	14	3.90	23	8.47
บางไทร	2	0.10	3	2.75	4	3.07	9	5.92
บางบาล	1	1.20	2	4.25	2	1.66	5	7.11
บางปะหัน			2	2.65	9	18.20	11	20.85
บางปะอิน			4	2.30	7	3.20	11	5.50
ผักไห่	1	0.70	5	7.75	4	4.66	10	13.11
บ้านแพรก							0	0.00
พระนครศรีอยุธยา					1	0.02	1	0.02
มหาราช			1	1.00	1	0.13	2	1.13
ภาชี					2	0.17	2	0.17
ลาดบัวหลวง			4	6.60	3	3.90	7	10.50
วังน้อย			3	5.80	6	3.53	9	9.33
เสนา			2	4.00	6	2.84	8	6.84
อุทัย			3	4.92	6	7.04	9	11.96
ท่าเรือ							0	0.00
ทุกอำเภอ	3	1.87			4	8.60	7	10.47
รวม	13	4.99	32	45.46	69	60.92	114	111.37

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำ

จากยุทธศาสตร์และแผนในระดับลุ่มน้ำและระดับท้องถิ่น จังหวัดได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามโครงการต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ในแผนระดับบน เรียกว่า “แผนปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ” ขึ้น และมีการดำเนินงานตามแผนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่

- มีหลายหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องและมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ ทำให้การจัดการในปัจจุบันยังไม่เป็นแบบบูรณาการ
- มีงบประมาณจำกัดในการที่จะพัฒนาระบบควบคุม ระบบเตือนภัย อย่างมีประสิทธิภาพ
- การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำตอนบนและโครงการผันน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำในลุ่มน้ำ มีการพัฒนาล่าช้าไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากมีความคิดเห็นขัดแย้งกันในกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสังคม